

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق عمومی

«چالش‌های حقوقی ناشی از مناسبات رهیافت قانون اساسی
اروپایی و الزامات حقوق بین‌الملل»

ابراهیم اسفندیاری مهنی

استاد راهنما:
دکتر حسن سواری

دیماه ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد آقای ابراهیم اسفندیاری تحت عنوان « چالش های حقوقی ناشی از رهیافت قانون اساسی اروپایی و الزامات حقوق بین الملل » را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	دکتر حسن سواری	استادیار	
۲- استاد مشاور	دکتر جواد تقی زاده	استادیار	
۳- استاد ناظر	دکتر سید قاسم زمانی	دانشیار	
۴- استاد ناظر	دکتر مرتضی شهبازی نیا	استادیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر مرتضی شهبازی نیا	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب ..... دانشجوی رشته ..... مقطع کارشناسی ارشد ..... دانشگاه ..... مآخذ علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضاء: .....
تاریخ: ۸۷/۴/۴

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته حقوق عمومی است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر حسن سواری، مشاوره جناب آقای دکتر جواد تقی زاده از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب ابراهیم اسفندیاری مهنی دانشجوی رشته حقوق عمومی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: ابراهیم اسفندیاری مهنی
تاریخ و امضا: ۹۴/۶/۴

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق عمومی

«چالش‌های حقوقی ناشی از مناسبات رهیافت قانون اساسی
اروپایی و الزامات حقوق بین‌الملل»

ابراهیم اسفندیاری مهنی

استاد راهنما:

دکتر حسن سواری

استاد مشاور:

دکتر جواد تقی زاده

دیماه ۱۳۹۱

به نام مادر

بوسه ای ببلد زد

دست بانی را

که می شویند غبار سختی روزگار را

و سیراب می کنند روح تشنه را

***

به نام پدر

بوسه ای ببلد زد

دست بانی را

که می تابانند

نیرو را

و محکم می کنند

استواری پایه های زمین را

پاسکزاری

منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرومی رود مدحیات است و چون برمی آید مترح ذات. پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمت شگری واجب.

از دست و زبان که بر آید   کز عهده شکرش به در آید

بنده همان به که ز تقصیر خویش   عذر به درگاه خدای آورد

ورنه سزاوار خداوندیش   کس تواند که به جای آورد

دیباچه گلستان سعدی

به رسم آیین و ادب بر خود لازم می دانم که از راهنمایی ها و همراهی استاد مشاورم جناب آقای دکتر جواد تقنی زاده پاسکزاری ویژه داشته باشم و محبت ایشان را ارج نم. همچنین مرهون استاد راهنمایم جناب آقای دکتر حسن سواری هستم که در همه حال، راهنمایی ها، توجه ها و حمایت های ارزنده خود را از من دریغ نکردند و همواره مرا مورد لطف و محبت خویش قرار داده اند. از اساتید داور پایان نامه خود جناب آقای دکتر سید قاسم زمانی و دکتر مرتضی شهبازی نیاب خاطر قبول زحمت داری این پایان نامه نیز نهایت سپاس و ادب را دارم.

ای وطن ای مادر تاریخ ساز

ای مرا بر خاک تو روی نیاز

ای کویر تو بهشت جان من

عشق جاویدان من، ایران من ...

استاد علیرضا شجاع پور

چکیده

معاهدات مؤسس اتحادیه‌ی اروپا و به ویژه معاهده‌ی لیسبون، با گسترش نقش اتحادیه در عرصه‌هایی فراتر از مسائل اقتصادی، به ویژه حیطه‌هایی که در حوزه‌ی حقوق بین‌الملل قرار می‌گیرند و نیز برتری بر حقوق داخلی کشورهای عضو، این سؤال را مطرح می‌کند که حقوق اتحادیه به عنوان یک حائل در رابطه‌ی بین حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی کشورهای عضو چه نقشی را ایفا می‌کند؟ این تجزیه و تحلیل باید در سطوحی چندگانه انجام گیرد. از یک طرف می‌بایست ویژگی‌ها و تأثیرات خاص حقوق اتحادیه در ارتباط با حقوق داخلی کشورهای عضو و از طرف دیگر رابطه بین حقوق بین‌الملل و حقوق اتحادیه مورد بررسی قرار گیرد. این بررسی در موضوعاتی مانند معاهدات بین‌المللی، عرف، اصول کلی حقوقی، سازمان‌های بین‌المللی، امنیت و تحریم‌ها پی‌گیری خواهد شد. بنابراین تمرکز این پژوهش کاملاً بر این است که چگونه معاهدات مؤسس اتحادیه، روابط بین حقوق بین‌الملل و حقوق اروپایی را تنظیم می‌کنند.

نتایج این پژوهش گویای این است که معاهدات مؤسس اتحادیه و نهادهای آن در قبال حقوق بین‌الملل آشکارا سکوت کرده‌اند. بنابراین ناگزیر از مراجعه به آرای دیوان دادگستری اتحادیه در این زمینه هستیم. در بررسی‌های انجام شده مشخص می‌گردد که دیوان، اتحادیه را به عنوان یک ابر قدرت در حال ظهور می‌بیند و در تلاش است تا حقوق اتحادیه را از حقوق بین‌الملل جدا کند و نظم نوین حقوق بین‌الملل را پایه ریزی نماید. بنابراین در موارد تعارض میان حقوق اتحادیه‌ی اروپا و حقوق بین‌الملل، حقوق اتحادیه را برتر می‌داند. از جمله‌ی این موارد می‌توان به تعارضات میان حقوق اتحادیه و منشور سازمان ملل اشاره کرد. همچنین به دلیل تفوق حقوق اتحادیه بر حقوق داخلی اعضا، چالش برانگیزترین مورد را می‌توان در معاهداتی یافت که کشورهای عضو به همراه اتحادیه آن را منعقد کرده‌اند و به همین ترتیب معاهدات بین‌المللی که کشور عضو بدون اتحادیه و مستقلاً منعقد می‌کند. به طور کلی می‌توان گفت که رابطه‌ی پیچیده‌ی میان حقوق اتحادیه و حقوق بین‌الملل، ناشی از پیچیدگی ابعاد خارجی ادغام‌ها در اروپا است، به صورتی که اتحادیه از یک معاهده‌ی بین‌المللی به یک نظم حقوقی مستقل تغییر شکل پیدا کرد.

واژگان کلیدی: اتحادیه‌ی اروپا، حقوق بین‌الملل، حقوق اتحادیه‌ی اروپا.

فهرست مطالب

۱	فصل اول: مقدمه.....
۱-۱	مقدمه و بیان مسئله.....
۲	اهداف پژوهش.....
۳-۱	سؤال‌های پژوهش.....
۳	۴-۱ فرضیه‌های پژوهش.....
۳	۵-۱ مواد و روش انجام پژوهش.....
۴	۶-۱ جنبه جدید بودن و نوآوری.....
۵	۷-۱ سازماندهی پژوهش.....
۹	فصل دوم: مناسبات حقوق اتحادیه و حقوق بین‌الملل.....
۱۰	۲-۱ از رم تا لیسبون.....
۱۰	۱-۱-۱ تاریخچه‌ی اتحادیه.....
۱۱	۱-۱-۲ تاسیس اتحادیه‌ی اروپا.....
۱۳	۱-۲-۱ نمای کلی اتحادیه.....
۱۳	۱-۲-۲ عضویت.....
۱۴	۱-۲-۲-۱ ساختار حقوقی.....
۱۴	۱-۲-۲-۱-۲ معاهده‌ی رم (۱۹۵۷).....
۱۵	۱-۲-۲-۱-۲ قانون اروپای واحد (۱۹۸۶).....
۱۵	۱-۲-۲-۱-۲ معاهده‌ی ماستریخت یا معاهده‌ی اتحادیه‌ی اروپا (۱۹۹۲).....
۱۶	۱-۲-۲-۱-۲ معاهده‌ی آمستردام (۱۹۹۷).....
۱۷	۱-۲-۲-۱-۲ معاهده نیس (۲۰۰۱).....
۱۷	۱-۲-۲-۱-۲-۶ معاهده لیسبون (۲۰۰۷).....
۲۱	۱-۲-۳ مؤسسات و نهادها.....
۲۲	۱-۲-۳-۱ کمیسیون اتحادیه اروپا.....
۲۲	۱-۲-۳-۲ شورای اروپا.....
۲۳	۱-۲-۳-۳ شورای اتحادیه اروپا (شورای وزیران یا شورا).....

۲۴	..... ۲-۱-۲-۳-۴ پارلمان اروپا
۲۵	..... ۲-۱-۲-۳-۵ دیوان دادگستری اتحادیه اروپا
۲۵	..... ۲-۱-۲-۴ مسئولیت‌ها
۲۶	..... ۲-۲ ماهیت اتحادیه
۲۷	..... ۲-۲-۱ اتحادیه‌ی اروپا به عنوان یک نظام شبه فدرال
۳۰	..... ۲-۲-۲ اتحادیه‌ی اروپا به عنوان یک سازمان منطقه‌ای
۳۰	..... ۲-۲-۲-۱ سازمان‌های بین‌المللی
۳۱	..... ۲-۲-۲-۲ سازمان‌های منطقه‌ای
۳۱	..... ۲-۲-۲-۳ شخصیت حقوقی اتحادیه
۳۳	..... ۲-۲-۲-۴ نتایج اعطای شخصیت حقوقی به اتحادیه
۳۳	..... ۲-۲-۲-۵ اتحادیه اروپا به عنوان تابع حقوق بین‌الملل
۳۶	..... ۲-۲-۲-۶ تقسیم صلاحیت‌ها میان اتحادیه و اعضا
۳۷	..... ۲-۲-۲-۶-۱ سه گونه اصلی صلاحیت‌ها
۳۸	..... ۲-۲-۲-۶-۲ صلاحیت‌های خاص
۳۹	..... ۲-۲-۲-۷ قواعد اعمال صلاحیت‌ها
۳۹	..... ۲-۳ حقوق روابط خارجی اتحادیه و روابط آن با حقوق بین‌الملل
۴۰	..... ۱-۳-۲ روابط خارجی اتحادیه
۴۱	..... ۲-۳-۱-۱ سیاست خارجی اتحادیه
۴۲	..... ۲-۳-۱-۱-۱ سیاست همسایگی اروپا (ENP)
۴۲	..... ۲-۳-۱-۱-۲ اصول حاکم بر سیاست خارجی اتحادیه
۴۳	..... ۲-۳-۱-۱-۳ مفاد معاهدات اتحادیه‌ی اروپا که به روابط خارجی اتحادیه مربوطند
۴۳	..... ۲-۳-۱-۱-۴ صلاحیت‌های اتحادیه در امور خارجی
۴۵	..... ۲-۳-۱-۲ سیاست خارجی و امنیتی مشترک (CFSP)
۴۶	..... ۲-۳-۱-۲-۱ CFSP، از آغاز تا کنون
۴۸	..... ۲-۳-۱-۲-۲ ابزارهای CFSP
۴۸	..... ۲-۳-۱-۲-۳ روند تصمیم‌گیری در حوزه‌ی CFSP
۴۹	..... ۲-۳-۱-۲-۴ نقش کمیسیون در حوزه‌ی CFSP
۵۰	..... ۲-۳-۱-۲-۵ نقش پارلمان در حوزه‌ی CFSP
۵۰	..... ۲-۳-۱-۲-۶ نقش دیوان دادگستری اتحادیه در حوزه‌ی CFSP

- ۳-۱-۳-۲-۳ نمایندگی اتحادیه در صحنه‌ی بین‌المللی ۵۱
- ۳-۱-۳-۲-۱ نماینده‌ی عالی اتحادیه در امور خارجی و سیاست دفاعی ۵۲
- ۳-۱-۳-۲-۲ سرویس اقدامات خارجی اروپا ۵۳
- ۳-۲-۲ حقوق بین‌الملل معاهداتی، عرف و اصول کلی حقوقی و حقوق اتحادیه ۵۳
- ۳-۲-۱-۲-۲ ارزیابی روابط کلی این دو نظم حقوقی: ۵۴
- ۳-۲-۱-۲-۳ آزادسازی حقوق اتحادیه از حقوق بین‌الملل: ۵۵
- ۳-۲-۱-۲-۳-۲ مقررات حقوق اولیه در مورد رابطه‌ی بین حقوق اتحادیه و حقوق بین‌الملل ۵۶
- ۳-۲-۲-۲ منابع حقوق بین‌الملل بر طبق ماده‌ی ۳۸ اساس نامه‌ی دیوان بین‌المللی دادگستری ۵۷
- ۳-۲-۲-۳ منابع حقوق اتحادیه‌ی اروپا ۵۹
- ۳-۲-۲-۳-۱ حقوق اولیه: ۵۹
- ۳-۲-۳-۲ حقوق ثانویه: ۶۱
- ۳-۲-۳-۳ کنوانسیون‌ها و موافقت‌نامه‌ها: ۶۳
- ۳-۲-۳-۴ حقوق بین‌الملل معاهداتی: ۶۴
- ۳-۲-۴-۲-۱ معاهده‌ی بین‌المللی ۶۴
- ۳-۲-۴-۲-۲ معاهدات بین‌المللی در اتحادیه‌ی اروپا ۶۵
- ۳-۲-۴-۲-۳ روند انعقاد توافقنامه‌های بین‌المللی ۶۶
- ۳-۲-۴-۲-۴ انواع موافقت‌نامه‌های بین‌المللی: ۶۸
- ۳-۲-۴-۲-۵ کنترل پیشینی و پسینی سازگاری توافقنامه‌های بین‌المللی با حقوق اولیه ۷۲
- ۳-۲-۴-۳-۲ مونیسم یا دوالیسم ۷۳
- ۳-۲-۴-۲-۳ تأثیر توافقنامه‌های بین‌المللی در حقوق اتحادیه ۷۴
- ۳-۲-۲-۵ حقوق تکمیلی: ۸۱
- ۳-۲-۲-۵-۱ حقوق بین‌الملل عرفی: ۸۱
- ۳-۲-۳-۲-۵ اصول کلی حقوقی ۸۲
- ۳-۲-۳-۲ مشکلات خاص ۸۷
- ۳-۲-۳-۲-۱ مورد خاص حقوق بنیادین: ۸۸
- ۳-۲-۳-۲-۲ منشور سازمان ملل ۹۰
- ۳-۲-۳-۲-۷ ارزیابی ۹۴
- ۳ مناسبات حقوق اتحادیه و حقوق بین‌الملل در پرتو موضوعات سازمان‌ها، امنیت و تحریم‌ها ۹۶
- ۳-۱ اتحادیه و سازمان‌های بین‌المللی ۹۷

- ۱-۳-۱ سازمان‌های بین‌المللی و نحوه‌ی عضویت سازمان‌های منطقه‌ای در آنها. ۹۷
- ۱-۳-۲ اتحادیه‌ی اروپا در سازمان‌های بین‌المللی ۹۸
- ۱-۳-۱-۲ احکام معاهده‌ی لیسبون درباره‌ی مناسبات اتحادیه و سازمان‌های بین‌المللی ۹۹
- ۱-۳-۱-۲-۱ وظیفه‌ی همکاری ۹۹
- ۱-۳-۲-۲ انواع عضویت اتحادیه در سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۰
- ۱-۳-۱-۲-۲-۱ عضویت کامل ۱۰۰
- ۱-۳-۱-۲-۲-۲ عضو ناظر ۱۰۰
- ۱-۳-۲-۳ نمایندگی اتحادیه‌ی اروپا در سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۱
- ۱-۳-۲-۱-۳ مسئولیت نماینده‌ی عالی اتحادیه در سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۱
- ۱-۳-۲-۱-۳-۲ سرویس اقدامات خارجی اتحادیه (EEAS) ۱۰۲
- ۱-۳-۲-۱-۳-۴ همکاری و هماهنگی ۱۰۳
- ۱-۳-۲-۱-۳-۵ نمایندگی کشورهای عضو از اتحادیه ۱۰۵
- ۱-۳-۲-۱-۳-۶ مدل‌های مشارکت اتحادیه و کشورهای عضو در سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۶
- ۱-۳-۱-۳-۳ رابطه‌ی اتحادیه‌ی اروپا و سازمان ملل به عنوان مهم‌ترین سازمان بین‌المللی ۱۰۷
- ۱-۳-۱-۳-۱ اتحادیه و مجمع عمومی ۱۰۸
- ۱-۳-۱-۳-۱-۱ وضعیت خاص (ناظر ارتقاء یافته) ۱۱۰
- ۱-۳-۱-۳-۲ اتحادیه و شورای امنیت ۱۱۱
- ۱-۳-۱-۳-۳ اتحادیه و دیوان بین‌المللی دادگستری ۱۱۲
- ۱-۳-۱-۳-۴ اتحادیه و دیوان بین‌المللی کیفری (ICC) ۱۱۳
- ۱-۳-۱-۴ نتیجه‌گیری ۱۱۴
- ۲-۳ امنیت جمعی: ۱۱۴
- ۲-۳-۱ امنیت جمعی و سازمان‌های منطقه‌ای: ۱۱۸
- ۲-۳-۲ نحوه‌ی همکاری سازمان‌های منطقه‌ای در سیستم امنیت جمعی: ۱۱۹
- ۲-۳-۱-۲ همکاری میان بازیگران اصلی عرصه‌ی امنیت جمعی ۱۲۱
- ۲-۳-۲-۳ حقوق امنیت اروپایی ۱۲۱
- ۲-۳-۱-۳-۲ استراتژی امنیتی اروپا ۱۲۲
- ۲-۳-۲-۳ سیاست دفاعی و امنیتی مشترک (CSDP) ۱۲۳
- ۲-۳-۲-۳-۱ طرز کار و تأثیر معاهده‌ی لیسبون در حوزه‌ی CFSP ۱۲۵
- ۲-۳-۲-۳-۲ تغییرات در آژانس دفاعی اروپا ۱۲۷
- ۲-۳-۲-۳-۳ همکاری ساختار یافته‌ی دائمی ۱۲۷

۱۲۸	..... ۳-۲-۳-۴ نقش نماینده‌ی عالی اتحادیه در حوزه‌ی CSDP
۱۲۸	..... ۳-۲-۳-۵ نظریات موافقین و مخالفین در مورد CSDP
۱۲۹	..... ۳-۲-۳-۳ ناتو
۱۳۲	..... ۳-۲-۳-۴ مناسبات ناتو و اتحادیه‌ی اروپا
۱۳۵	..... ۳-۲-۳-۱ چالش‌های روابط کشورهای عضو اتحادیه در چارچوب ناتو
۱۳۶	..... ۳-۲-۳-۵ شورای امنیت، ناتو و اتحادیه‌ی اروپا در بوسنی هرزگوین
۱۳۷	..... ۳-۲-۳-۵ شورای امنیت
۱۳۸	..... ۳-۲-۳-۵-۲ ناتو
۱۳۹	..... ۳-۲-۳-۵-۳ اتحادیه‌ی اروپا
۱۴۲	..... ۳-۳ روابط ایران و اتحادیه و موضوع تحریم‌های اتحادیه
۱۴۲	..... ۳-۳-۱ روابط ایران و اتحادیه و کشورهای عضو
۱۴۴	..... ۳-۳-۱-۱ همکاری‌های عملی ایران و اتحادیه‌ی اروپا
۱۴۵	..... ۳-۳-۲-۱ روابط اقتصادی ایران و اتحادیه
۱۴۶	..... ۳-۳-۱-۲ محدودیت‌های تجاری اتحادیه و ایران
۱۴۷	..... ۳-۳-۱-۳ برنامه‌ی هسته‌ای و موضوع حقوق بشر
۱۴۹	..... ۳-۳-۱-۳-۱ تحریم‌های اقتصادی
۱۵۴	..... ۳-۳-۱-۴ تحریم‌ها و اقدامات محدود کننده در اتحادیه‌ی اروپا
۱۵۴	..... ۳-۳-۱-۴-۱ اهداف اتحادیه از وضع تحریم‌ها
۱۵۵	..... ۳-۳-۱-۴-۲ اصولی که توسط آن‌ها، سیاست‌های اتحادیه در مورد تحریم‌ها اعمال می‌شود
۱۵۵	..... ۳-۳-۱-۴-۳ مبنای قانونی برای اعمال تحریم‌ها توسط اتحادیه
۱۵۷	..... ۳-۳-۱-۴-۴ مشروعیت تحریم‌های اتحادیه
۱۶۳	..... ۴ نتیجه‌گیری
۱۶۴	..... ۴-۱ یافته‌ها
۱۶۶	..... ۴-۲ پیشنهادها
۱۶۹	..... ۵ منابع و مآخذ
۱۷۰	..... ۵-۱ فارسی
۱۷۰	..... ۵-۱-۱ کتاب‌ها

- ۱۷۰ ..... ۲-۱-۵ مقاله ها
- ۱۷۱ ..... ۳-۱-۵ سایت های اینترنتی
- ۱۷۲ ..... ۲-۵ انگلیسی
- ۱۷۲ ..... ۱-۲-۵ کتاب ها
- ۱۷۴ ..... ۲-۲-۵ مقاله ها
- ۱۷۶ ..... ۳-۲-۵ سایت های اینترنتی
- ۱۸۰ ..... ۴-۲-۵ گزارش ها

فهرست علائم و نشانه ها

AU	African Union	اتحادیه ی آفریقا
CFR	Charter of Fundamental Rights of the European Union	منشور حقوق بنیادین
CFSP	Common Foreign and Security Policy	سیاست خارجی و امنیتی مشترک
CSDP	Common Security and Defence Policy	سیاست دفاعی و امنیتی مشترک
ECJ	European Court of Justice	دیوان دادگستری اتحادیه ی اروپا
ECSC	European Coal and Steel Community	جامعه ی فولاد و زغال سنگ اروپا
EDA	European Defence Agency	آژانس دفاعی اروپا
EEAS	European External Action Service	سرویس اقدامات خارجی
EEC	European Economic Community	جامعه ی اقتصادی اروپا
ENP	European Neighbourhood Policy	سیاست همسایگی اروپا
EU	European union	اتحادیه اروپا
FAO	Food and Agriculture Organization	سازمان غذا و کشاورزی
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade	موافقت نامه ی عمومی تعرفه و تجارت
ICC	International Chamber of Commerce	اتاق بازرگانی بین المللی
ICC	International Criminal Court	دیوان بین المللی کیفری
ICJ	International Court of Justice	دیوان بین المللی دادگستری
ICL	International Law Commission	کمیسیون حقوق بین الملل
ILO	International Labour Organization	سازمان بین المللی کار
IMO	International Maritime Organization	سازمان بین المللی دریاها
INTERTANKO	International Association of Independent Tanker Owners	انجمن بین المللی دارندگان مستقل نفت کش
JHA	Justice and home affairs	سیاست قضایی و داخلی

		اتحادیه
NATO	North Atlantic Treaty Organization	سازمان پیمان آتلانتیک شمالی
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty	پیمان منع گسترش سلاح های هسته ای
PJCCM	Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters	
RIO	Regional International Organizations	سازمان های ادغام منطقه ای
SEA	Single European Act	قانون اروپای واحد
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe	ستاد عالی نیروهای متفقین در اروپا
TEU	Treaty on European Union	معاهده ی اتحادیه اروپا یا معاهده ماستریخت
TFEU	Treaty on the Functioning of the European Union	معاهده ی عملکرد اتحادیه اروپا
UN	United Nations	سازمان ملل متحد
WEU	Western European Union	اتحادیه ی اروپای غربی
WHO	World Health Organization	سازمان بهداشت جهانی
WTO	World Trade Organization	سازمان تجارت جهانی

۱ فصل اول: مقدمه

۱-۱ مقدمه و بیان مسئله

اندیشه‌ی تحقق اتحادیه اروپا از دیر باز در سر سیاستمداران و اندیشمندان اروپایی بوده است. وینستون چرچیل، نخست وزیر قدرتمند بریتانیا، بعد از جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۶ در یک سخنرانی تاریخی در زوریخ بر لزوم تشکیل نهادهای فرا کشوری و قانون گذاری در اروپا تأکید کرده و گفته بود: «زمان تشکیل یک خانواده گسترده‌ی اروپایی فرا رسیده است. ما باید کاری کنیم که مردم اروپا تا آنجا که ممکن است در این چهارچوب با آزادی و صلح و امنیت در کنار هم زندگی کنند»^۱. این فرایند از معاهده‌ی پاریس (۱۹۵۱) شروع شد و به انعقاد معاهده‌ی لیسبون (۲۰۰۷) انجامید. در هر یک از معاهدات نقش وحدت در اتحادیه و صدای واحد برای کل کشورهای آن پر رنگ تر می‌شد. اتحادیه‌ی اروپا به تدریج رویکرد اشتراکی خود در مسائل اقتصادی را به حوزه‌هایی چون مسائل اجتماعی، امنیتی، دفاعی و سیاست خارجی گسترش داد و با دیگر تابعان حقوق بین الملل نیز وارد تعاملات حقوقی و سیاسی گردید. به عبارت بهتر حقوق اتحادیه به حقوق یک بازیگر فعال در صحنه‌ی بین المللی تبدیل شد. از طرف دیگر حقوق اتحادیه در ارتباط با کشورهای عضو آن دارای تأثیرات خاصی است که در هیچ یک از نهادهای بین المللی نمی‌توان نمونه‌ای برای آن یافت. این دو مسئله، همراه با وسعت حقوق بین الملل از طرف دیگر باعث تعاملات و چالش‌هایی در روابط این دو نظم حقوقی گردیده است. بدین ترتیب این سؤال مطرح شده که رابطه‌ی میان حقوق اتحادیه‌ی اروپا و حقوق بین الملل چیست؟ در این پژوهش سعی بر آن است که روابط این دو نظم حقوقی در قالب مباحثی مانند حقوق معاهدات بین المللی، حقوق عرفی و اصول کلی حقوقی بررسی و موارد چالش برانگیز این روابط تبیین گردد. در ادامه مسائل خاص حقوق بین الملل مانند سازمان‌ها، امنیت بین المللی و تحریم‌های بین المللی را مد نظر قرار می‌دهیم تا حقوق این بازیگر مهم بین المللی بیشتر مورد ارزیابی قرار گیرد.

۱-۲ اهداف پژوهش

۱- بررسی چالش‌های حقوقی ناشی از مناسبات حقوق اتحادیه اروپا و حقوق بین الملل برای پاسخ دادن به سؤالات مطروحه در پژوهش

^۱ خالوزاده سعید اتحادیه اروپایی [کتاب]. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین (سمت)، ۱۳۹۰. - ۲. ص ۱